جەر ٴجۇزىنىڭ ەڭبەكشىلەرى بىرىگىڭدەر!

باسقارماسى: قىزىلوردا

Энбекши Казак

ОРГАН ЦИК И КРАЙКОМА Р.К.П.(б) КАЗРЕСПУБЛИКИ

1921 جىل 7 نويابىردە شىعا باستادى

جەكە سانى 5 تيىن.

گازەت باعاسى

ٴۇش ايعا	1 سوم	45 تيىن.
التى ايعا	2 »	80 »
ٴبىر جىلعا	5 »	50 »

كەمى 10 دانادان بىرىگىپ الۋشى جاۋسىقتارعا، كەمەپ ۋيىمدارىنىڭ مۇشەلەرىنە 20% كەمىتىلەدى.

جەتىندە ٴۇش رەت شىعاتۇن

قازاقستان ورتالىق كەڭەس كامىيتەتى مەن ايماقتىق ر.ك.پ. كامىيتەتىنىڭ گازەتى.

ەڭبەكشى قازاق

ادرەسى: Кзыл-Орда. Ред. газеты „ЭНБЕКШИ КАЗАК"

№ 341   1925 جىل ۋيەل 20-ى دۇيسەمبى   № 341

بۇگىنگى ساندا:

- انگلىيە كەسىبشىلەرى بولدىرىنى ساقتاندىرادى.
- گەرمانىيە ەبتىلىك قىلماق.
- ماروككو سوعىسى.
- سىرداڭ سىرى.

سىرتقى ەلدەردە

انگلىيە كەسىبشىلەرى بولدىرىنى ساقتاندىرادى.

سۋۋانس، تستىرىن دەگەن انگلىيە كەسىبشىلەرىنىڭ باسشىلارى باس ٴمىنىستىر بولدۋىنگە جازعان خاتتارىندا بۇلاي دەيدى: «كەسىبشىلەر ۋيىمىنىڭ جۇمىسى ەكەسى 23 ىنشى ۋيىلدە دەكەس ۋكىمەتى مەن سويلەسىپ، ۋكىمەت دەپ تانىپ، ساۋدا سەتىۋ كەرەك دەگەن تىلەك جازعان قارار جىبەرگەنى ٴوزىڭىزگە ٴمالىم. ۋنىڭ انگلىيە جۇمىسكەرلەرىنە قانداي پايداسى بار ەكەنى ايتىلعان. سۋنىڭ جۇمەسى تاياۋداعى جۇرگەن انگلىيە كەمەلەرىندە كەرەك جەرى كورسەتىلگەن ەدى. سونى بەرىلگەن جاۋابىندا سىزدەر رەسەي قالقىنىڭ ورىس مەن ارالاس قىلىۋىنا ىقلاستى ەكەنسىكتەرىڭىزدى كورسەتىپ ەدىڭىزدەر. ساۋدانىڭدا توقتاماعانىن سويلەسىپ ەدىڭىزدەر. بايلاردىڭ انگلىيە ۋكىمەتىن ازعىرىپ، كەڭەس رەسەيمەن ەكى اراسىن سۋىتقۋعا جول ەتكەنسىزدى بەكەركەدە شەلاردىڭ كىزدار. ٴبىراق جاۋاپكەر مىنىستىرلەردىڭ گازەت جۇزىندە الدە نەشە ٴسوزى كورىلدى. كەسىبشىلەر ۋيىمىنىڭ جۇمىسى كەڭەسىنىڭ ۋيىنشا ەكى مەملەكەتتىڭ اراسىن الىستاتاتۇن سوزدەر سەيلەندى. جاڭادا شەشەرىنىڭ زەعمنىباي جۇرگەن سوزدەردى ەكى مەملەكەت بولىپ باس قوسىپ وتىرىپ سويلەسەيىك دەگەنىنە انگلىيە سىرتقى ٴىس مىنىستىرىنىڭ قول سىلتەۋى كەسىبشىلەردىڭ جۇمىسى كەڭەسىن كوپ تولقىتا سالدى.

كەلەرىندىگى ۋاقىتتا ەكى مەملەكەتتىڭ اراسىن جاۋىقتىراتىن جۇمىستاردان ساقتانىۋ كەرەك ەكەنىڭگى مەن ٴسىزدى تاپسىرىۋ بىزگە تاپسىرىلىپ وتىر. ەكى جاقتان ٴبىلى قاتىناسىن زىيىن ەگەن ٴسوز مۇمكىن ەمەسىنگەن ايتىۋ بىزگە تاپسىرىلىپ وتىر. 10 ىنشى ۋيىلدە جىبەرىلگەن قارسى ٴبىر جاۋاپ بەرىڭىز.

انگلىيە جىبەنگەرلەرىنىڭ جوباسى.

تەمىس گازەتتەرى بىلاي دەپ جازادى: انگلىيە بالتىق دەڭىزىندە قارا تەڭىز بەن ەكى ارالاعى ەلدى بىرىكتىرىپ كەڭەس ۋكىمەتىنە قامالاۋعا جاسالعان ساياساتىن ەندى ٴىس جۇزىنە اسىق كورسەتىۋگە كىرىسىپ وتىر. رەسەيمەن شەكتەس ۋساق مەملەكەتتەردەن انگلىيە، كامەنەرىنگە قارسى وداق جاساۋعا كىرىسەسىكتەرىمە دەپ سىزلاعان. انگلىيەنىڭ بۇل ساياساتىنا ۋاقىت جاعدايى كەلمەيدى. قايتا، مۇنان 1½ جىل مۇنداي ساياساتى جۇرگىزۋگە جارايتۇن ەدى. كازىردە ۋساق مەملەكەتتەردىڭ «بارىدە الىستىپ» ٴوزىنىڭ قامىن جەۋگە جاراپ قالدى. كەي بىرەۋلەرى كەڭەس ۋكىمەتى مەن ارازدىقتان جويىۋعا كىرىسكەندەيى ٴتۇرى بار.

جاڭادان انگلىيە ۋكىمەتى پىرانسىيانىڭ قارىزى ٴتورالى ايتقانىن ستىپ وتىر، ونداعىسى ۋزىنە سىرىك قىلىپ الماق.

بالتىق دەڭىزىنىڭ ماڭىنداعى ۋساق ۇلتتاردىڭ اكوس ايىنا بولاتۇن باس مىنىستىرلەر جىيىلىسىنىڭ ماڭىزى زور ەدى. ۋيتكەنى بۇل ۋساق ۇلتتار (پىنلاندىيا، لاتبىيا، ەستونىيە) كۇش قوسىپ الماق.

گەرمانىيە ەبتىلىك قىلماق.

ٴبىرى كەسىپ بىلەرىنىڭ ٴسوزىن سويلەيتۇن گەرمانىيە گازەتتەرى: انتانتىنىڭ گەرمانىيەدە كەڭەس ۋكىمەتىنە قارسى وداققا قوسىپ الام دەپ تىرىسىۋىنا ساق، بىرىك بولمىمىز كەرەك، دەيدى.

كەڭەس ۋكىمەتىندەگى گەرمانىيە ەلشىسى ... بىروكەلنورىپ - رانتساۋدى قايتا شاقىرىلادى دەپ جازعان. پارىج گازەتتىنىڭ سوزىنە قاراعاندا، پىرانسىيانىڭ انگلىيەگە قاراي تارتقانىن كورسەتەدى- دەيدى.

گەرمانىيەنىڭ جاڭا ٴبىر گازەتىندە كەڭەس ۋكىمەتى مەن جاقىنداسىۋ كۇللى گەرمانىيەگە ٴولىم، ەندى رەسەي مەن وداق بولىۋدىڭ پايداسى جوق، دەپ جازادى.

ٴبىراق كۇن باتىس مەملەكەتتەرىمەن دوستاسىپ رەسەي مەن قاشىقتاتۇن بولساق، ٴولى كۇن باتىس مەملەكەتتەرىنەن بىزگە بەرەتۇنىڭ قايسى دەپ ٴبىلىپ الۋىمىز كەرەك.

ماروككو سوعىسى.

پىرانسىيا استاناسى پارىج قابارلارىنا قاراعاندا، پىرانسۇز اسكەرى ٴبىر نەشە رىيپتەردىڭ بەتىن قايتارعان. ۋركە اۋداننىڭ سول ۋشتكىتە كىرگەن رىيپ اسكەرلەرىن قۇۋىپ شىعارعان، رىيپتەردىڭ كەيبىنگى شابۋىلدارى توقتاتىلىپ جاتىر.

لىيوتەكارىم ابىرزىيلان اسكەرىن ۋيمەلەستىرىپ جاتىر دەگەن قابار بار.

مەن بارىپ ماروككو سوعىسىنداعى بىرلاسوزدار باستىعى تولىلا دەگەن گەنەرال گازەت تىلشىلەرىنە مۇنان ونال تىيىس جاتقان جوق. تىيىپ-تاشا سوعىستان مەن قارىسە وتاتۇن جەمىس.

ەندى ٴبىر جىلعا قىيرىلىپ سالاتۇن جولىدى تۇتىنباقپىز. بۇعان ۋكىمەت جاردەمىنى ايانباي بەرمەك بولىدى دەگەن.

استانا - رەسپۋبلىكەنىڭ جۇرەگى.

جاز باسىنان قىزىل ورداعا ۋكىمەتتىڭ كەمسەرىبەيتتەرى بىرتە-بىرتە كوشە كەلە 15-ىنشى ۋيىلدە ورىنبوردان ايماقتىق پارتىيا كامىيتەتى، كەمسەرلەر كەڭەسى، مەملەكەتتىڭ سايىسى باسقارماسى ورتالىق اتقارۋ كامىيتەتى اتتانىپ ورىنبورداعى جالى پىياتەرلەر تۇۋ كوتەرىپ، بامزالعا كەلىپ قازاقستان ۋكىمەتىن تولىعان اتتاندىرىپ قوش ايتىستى.

ۋكىمەتتى جولشىباي ستانسا سايىن قالانىڭ جۇمىسشىلارى، دالانىڭ شارۋالارى قارسىلاپ، جاڭا تۇنعان ۋكىمەتتى قۇرمەت كورسەتتى.

17-ىنشى ۋيىلدەنىڭ ەرتەڭ ۋكىمەت قىزىل ورداعا كەلدى. جاڭا استانانىڭ ادامدارى قالادان شىعىپ، بامزال بارىپ ۋكىمەتتى قارسى الدى.

كۇن-شىعىس دارىن سالام ٴبەتى باسىپ، قىۋا، بۇقار، قورەزىمدەر ەمەن نەشە ٴتۇرلى قىزۋ ولادا، بەشادار شىعىپ بۇقارا ادامنىڭ مالى-جانى، مازداي تىرى، تابان اقى الىۋشىنىڭ الدىندا ارباۋشىنىڭ اۋزىندا بولىپ تۇرعان قاراتىس شاقتا قىزىل وردانىڭ اتى «اق مەشىت» بولعان.

باۋروباننىڭ كاپىتالى ورلەپ، كۇن-شىعىستا جايىلىپ وتار بەرەگەن ۋاقىتتا باسىن الىپ قاشقان كۇن-شىعىس ەلدەرىنە قارىۋ جۇمسالعان. ول شاقتا ورىس جانالاردارى اكەر باستاپ تۇركىستاندى جاۋلاعان. شىن قۇمار، شەكبەتىل قازاق جۇزۋالىدارى جول بەرىستى، كەزۋىن باستى بولىپ تۇركىستاندى بەرگە جاۋلاسىپ «ماقىتاندىردى» جەڭگەن. تۇركىستاندى جەڭگەن جانارال - پەروۆسكىيدىڭ قۇرمەتىنە قىزىل وردا «اق مەشىت» اتىنان قالدىرىپ «پەروۆسكىي» اتانعان.

وتكەن ٴداۋىردە قىزىل وردانىڭ كوزى اشىلعان جەرى جوق: مادەنىيەت ورنالۋ، ونەر-ٴبىلىم تاراتىۋ، كەسىپ ۇرەكەتتى ٴبىلگىرلەتىۋدى- مەشىت سالعان بولسا، وتار جاۋلاعان باسقا جاقتارى نە قىلسىن؟ قىزىل وردا ەلىنىڭ ەڭبەككى ەلى، تۇزى سور بولىپ باسىپ كەلسە وتىرعان.

ولى ۋكىمەت ۋزگەرىستەن كەيىن قىزىل وردادا كەڭەس ۋكىمەتى ورناۋلى. ٴبىراق اتقارۋشىلىق، ايات، ازامات سوعىستارى بىرىنەن سوڭ ٴبىرى كەلىپ كەشىكەتتى؛ ٴبىزدىڭ قالا- قىزىل وردا الشاق اتاپ ٴبىلگىرىلىپ كەتە الماۋلى. باياعى كەدەيلىك، باياعى نادانىق، باياعى اۋىرۋ-ساۋقاس، باياعى سەكسەۋىل ارتقان مەلە، بەتىن بوركەگەن قاتىن، سالدەلى سارت بولعاسىناڭ ٴبىزدىڭ كۇنىمىزگە جەتىپ كەلگەن.

شارۋاشىلىق، ساياسات زاڭدارى قازاقستاندا جاڭا استانا ىزدەتتى. ىزدەپ كەلگەندە استانالىققا لايىق ورىن اق-مەشىت بولدى. قازاقستان 5 ىنشى كەڭەستەر توبىن اق-مەشىتتە اشىپ، اق-مەشىتكە «قىزىل وردا» دەپ ات قويىپ، باستاپ مادەنىيەت كولىن تۋكتى.

ٴجۇز جاساپ جەتىن جايلاعان اق-مەشىت بۇگىن بۇكىل رەسپۋبلىكەنىڭ بويىنا مادەنىيەت، ونەر-ٴبىلىم، شارۋاشىلىق قان تاراتاتۇن جۇرەگى بولىۋى كەرەك. سوندىقتان قازاقستان ۋكىمەتىنىڭ، قازاق وقىماندىلارىنىڭ، قازاقستان جۇمىسشى- بىيەتتورلارىنىڭ الدىندا تاۋداي-تاۋداي جۇمىستار تۇر.

جۇرتشىلىقى شالا جاڭالار، بۇرىن ۋكىمەتتىڭ، استانانىڭ ەزىرىستەپ كورىپ تازالاپ كوشىپ قوسىپ، جۇمىس جاساي- الماعان قازاق ەلىنىڭ جۇرتشىلىعىن، الەۋمەتشىل جۇرتشىلىعىن ٴتىربىلتىۋ كەرەك.

جۇرتشىلىقتىڭ ەلى ماڭىزدى تىرەگى ەلدىڭ قاۋاتسىزدىعىن جويىۋ. ساۋاتسىزدىق قازاقستاننىڭ باسقا جەرىندە 95 پىراسەنت بولسا، جاڭا استانا اق مەشىت ايالاسىندا 99 پىراسەنت.

جاڭا استانادا وقىۋ جۇمىسىنىڭ ەشتى جىبەرىلمەگەن. ٴۇي كەمىس بولعاندىقتان مەكتەپتەرىنىڭ سانى بۇرىنعىدان ارتپاي وتىر. كىتاپ، قازاق تىيادىر، كلۋب جوق.

ساۋدا بۇل كۇنگە دەيىن جابايى ساۋدەگەردىڭ قولىندا بولىپ كەلگەن. اۋىل شارۋاشىلىق بۇيىمدار مەن قالادا جاسالاتۇن زاتتاردىڭ قۇنى سالىستىرىلماعان. ۋكىمەتتىڭ شارۋاشىلىق كەمسەرىبەيتتەرىنە شارۋاشىلىق جۇمىسىن تەزىنەن رەتتەپ تارتىپكە سالىۋ كەرەك.

قالانىڭ ٴوسىپ قىزىل ٴشاھاري ۋيلەرى تارتىپسىز. ناشار. سونىڭ ٴبارى جوندەلىپ جاتىر. جاڭا جۇمىستاردا كوپ ماماندار كەرەك. ولارعا جۇمىس جاساتىۋعا جاعداي شارتتار كەرەك. قىزىل وردانىڭ ٴوزى ساياز جۇمىسىن تارتىپتىۋ قالاي ۋكىدا مادەنىيەت زىيالى جاڭاۋ كەشىكتىرمەي ۋيىمدىق جۇمىس.

قالانىڭ ٴىشى، قالانىڭ اينالاسى قابىنعان اۋرىۋ. ناعان ەل ٴمالى كۇنگە بايسىما، بالا كەرەك ەمەلەتىپ، ۋشكىرتىپ وتىر.

دەن-ساۋلىق جۇمىسىن تەزىنەن اياقعا باستىرىپ ەلدىڭ بەتىن دەرتەرلەرگە قاراي بۇرىۋ دەن ساۋلىق كەمسەرىبەيتىنىڭ تەز جاسايتۇن جۇمىسى.

اينا بىرسەلە، ساياي بىرسەلە جاڭا استانادا جاڭا جۇمىستار تاۋەلدى ەمەس. ٴبىزدىڭ قاسيەتىمىز-قاي جۇمىستى بولسادا ۋكىمەت بەن ەل كۇش قوسىپ جاسايمىز. ۋكىمەت بەن ەل تىزە قوسىپ قىزىل وردانى تەزىنەن گۇلدەندىرىۋگە كىرىسىۋى كەرەك.

قازاق جاستارى، كەلاموتالار، بىيازەرلەر بۇل اۋىر جۇمىستى تەز ورىنداۋعا قالادان اتتانىۋى كەرەك.

رەسپۋبلىكەنىڭ جۇرەگى قىزىل ورداسى قۋاتتىسىپ الاي تۇرعاندا باسقا جۇمىسىمىز ٴبىلگىرىلمەيدى.

سىردارىنىڭ سىرى.

ارىبەلىڭ ورتاسىن قاق تارماق ەتىپ زىگزاگ تارتىپ، سونىڭ ورتا شەنىندە تيانشان، نارىنتاي، الاتاۋ، قاراتاۋ، وسى تاۋلاردان شىعىپ سول تاۋلاردىڭ ەتەگىن الىپ نەشە ءبىر-ءبىر وزەندەر كەتەدى. اعىزا اعىپ وب ەنيسەي، ەرتىس. بۇل وزەندەر تاۋ باۋرى مەن ساحارالى … قىلمايدى، سول تۇستىڭ مۇز دەڭگەيىندە تۋادى. مۇنىڭ ءبىرى اتى ءمالىم ىلە، 2 سىرداريانىڭ 7 وزەنى بالقاش كولىنە، سىرداريا مەن امۋداريا ارال كولىنە قۇيىپ تۇرادى. قازاق ساحاراسىن سۋارىپ، قۇم دالاسىن كولدەندەرىپ جاتقان وزەندەر وسىلار. اتام زاماننان بەرى ارىدەن شىققان ادام تۇرمىسى وسى وزەندەردىڭ جاعاسىندا بولعان. بۇل وزەندەردىڭ اتاسى تاۋدى كەلىپ شالعان دۇنيە ايتالعان ەڭكىزدەردەن كوتەرىلگەن بولاتىن. سولدىقتان بولاردىڭ سۋى ءبىر قالىپتا وزگەرىس بولماي، سۋ ازايىپ، ماڭىندا سارقىراپ اعادى دا تۇرادى. سۋ ءۇشىن شەسەسى 7 سۋدىڭ 7 وزەنى تيانشان، نارىنتاي، قاراتاۋ، الاتاۋدىڭ سالاسى، قازاق ەلىنىڭ ماڭگىلىك قويماسى، ماتەريالدىق قويماسى.

قازاق ۇرداسىن سۋعارعان تابىعاتتىڭ ماۋسىمسىز زاكى …

تاڭ دىۋزىپ جارىپ، جايىندىك ومىلداي بۇراڭداپ بۇرىلىپ اعاتىن سىر ارالعا قۇيعاندا، تالاي الىپس تۇپىراقتى قىزىل شاپات قۋىپ، تۇيە-تۇيە ەتەدى. تەڭىزدىڭ جارعا … جەرگە كىرىپ كەتەدى. جارقىراپ اتا جەر مەن قالىپ الادى. اعىستىڭ …، جەردىڭ تۇپىراعىنىڭ بولساقتىعىنان سۋى تولادى. سولاي سىرلى اتالدى دەپ ەل ايتادى.

سىردىڭ الاي، تالاي تۇرعى تاۋ، باتاسىن باتاسى، — سىردىڭ سىرى وسىندا. سىردىڭ جاعاسىن اينالا دەيىن قازاعان ارىق … جەرلەرى بولسادا، كىشى كەرىم ورىن شىعارىپ الى تۇپىراقتى ەگىس دالاعا قولايلى ەكەندىگى بولادى، … ارىپتەپ تاۋ سىنىپ سىر بەرمەيدى. ارال جەتكەن سولاي تىسىر جول الدا تەدە ارتىقتى اتاپ وتەدى، بۇل ارىقتىڭ ارىدە قىرعا شىعىپ، تىرشىلىككە كوز بولىپ جاتىر.

سىر بويىنداعى قالىڭ باۋ اتام زامانىندا ەگىنشىلەردىڭ وتىرعان باۋى، ول باۋ ماكەنگە … بولىپ قالعان ۋتىر، سىردىڭ بويىندا ەگىن … ول ەگىنشىلىك بوسى قانىعىنا سىر كەپىل. سىر سۋلانعان ەگىنشى ەلدىڭ جەرى. سىردىڭ بالىعى سەمىز، جەرى باي: وربىتكەن مال، ەگىنى مال، كوبىرىشى مال، تاۋىن — قاربىز مال، ەگىن مال، كوكتەن جاپىر تاماشا — سىر سۋ … لادى. كۇن … بولسا سىردىڭ جاتى سۋى تاسيدى. … كەدەيلەرىنىڭ ەگىنشى جاعادى سىر ماتاسىنىڭ، ۇمىتپەستەي ارام … جەرى، سىر، ەگىنشى ەلدىڭ جەرى. كەتپەيدى كەدەيلەردىڭ ورتالىقتان باۋى مەن باسشىسى … بويىندا جاتقان ەگىندەرىنە … ەرلەرى مەن جانىنداعى قىزىل ورداسىندا ەل … تالاپ.

الياس … ۇلى.

قىتاي قالاي تالاندى.

سوڭعى 18 ءىنشى عاسىردا ەۋروپا كاپيتالى ورمالايىپ، جەر جۇزىنە تارادى. ۇستى-ۇستىنە جايىلدى. امريكا، انگليا ءبىرىنىڭ ارتىنان ءبىرى قىتايعا كەلىپ كۇن شىعىس ەلىن وزىنشە جارىككە بازار ەسەپتەپ وتىردى.

انگليانىڭ قىتايدىڭ العاشقى جانجالداسقانى 1840 جىل. انگليا ساۋداگەرلەرى اپيىن ساتىپ، قىتاي ونى تىيىم بولىپ، ءبىر اعاشتىڭ اپيىنىن ورتەپ جىبەرەدى.

انگليا سوعىس اشادى. قىتاي جەڭىلىپ، اپيىنىن ساتىپ تولەيدى.

بۇل بەتىم تاعى ءبىلىمى دەپ اتالادى. (1842 جىل) اعىلشىندار تەكىن، ءھاتتاي پورتتارىندا ساۋدا ەتەتىن بولادى. سوعىس شىعىنىن تولەيدى. سودان بەرى اتاقتى شىعىستا ابىلايدى كۇن كەتىپ ارالى اعىلشىندارعا ءبىر جولدا تيەدى.

قىتاي ىشىندە جەر جالپى الدى بولعان ءبىر جۇزىندە جەرلەردى كەمەدەن كورسەتەدى. قىتاي ەلىنىڭ … ءبىر جولدا قىتاي مۇلكىنەن شىعارىپ الىپ جەرلەر بار. شەت ەلدىڭ كەتەرىلە ۇكىمەت … قىتاي … كەتكەن، قىتاي بولىمەندى ەسەپ كەتكەن. قالاي ءشەت ەلمەن كەتەر بولىپ بولىگىندە بۇل جەرلەردە ەۋروپا كەلەمەكتەرى ورنادى. قىتايعا ءبىلىمى تۇرعان قىتايدان الىپ قالعان، قالمان-مۇسىلمان بولسا، تەك جاسىرىپ بەدالا الدى.

سوت وزدەرىنىكى. قىتاي سوتتارىندا باعىنبايدى. قىتاي ەلى مۇنىڭ ۇلكەن كەمشىلىگىن ءبىلىپ كوپتەن قۇرىلىپ جاتىر. ماقسات جۇرۋ، ءبىراق ءالى قولى جەتە الماي جوق.

تاعى ءبىر كەمشىلىگى — ساۋدا جاعىندا. ءوز ەلىندە ەلگە كەت بولعان ول باسقا ەلدەن ساۋدا ساتىپ، ەلگە كىرەتىن الىم ەسەبىنىڭ كوبىن شەت ەلدىكتەر پايدا ەتەدى. ءوز ساۋداسىندا بيە بولماعان ول ەش ۇلتتى ول قاتارىنا قوسىلىپ، جەكە ەلدەن كەت ساتىپ الادى. ەلدى ءبىر ەلدەن كەتكەن تەڭىرگە قالمىرىپ مەن بولادى.

قىتاي ەلىنىڭ 1843 جىلعى 3 بەتىم بويىنشا شىعىستا اعىلشىن باتاقانىن جارىپ ەدى. كۇنى بۇ كۇنگە دەيىن قىتاي ەلى سول شەتەلدەن ارىلعان جوق.

1883 ءىنشى جىلعى تايپىن بولىگىنەن كەيىن جاپالار بەيجىڭ تەڭىزدىك ۇستىندە شەتەن بۇرىنعىدان كوپ ۇستەلدى.

1895 ءىنشى جىلى قىتاي مەن جاپون سوعىسى ءالى دا قىتايدىن شىعىستا باستادى. قىتاي جەڭىلگەندىكتەن ۇستىندە جاپونيا سوعىستىڭ شىعىنى دەپ 200 ميليون تايل ارتادى، ونان 1900 ءىنشى جىلى بوكسەر بولىگى بولادى. ونداعى قىتاي شىعىن تارتادى.

سوڭى مەن قىتايدىڭ اقشا كۇشى قالىپشا … كەتەدى. ەبىرلەرى سەستەسىپ بولسا، شەتەلدەن قارىز الادى. كۇرىشى ساۋدادان تۇسەتىن ەلدى، كەت پايدالى قىتاي قولىنان ەلگە كەتەدى كاپيتاليستەردىڭ بانكىسىندە كەتەدى.

اقشا جاعىنان قىتاي كۇشىنىڭ تۇسكەن قىتاي ەلىنە ەۋروپانىڭ ءبىرى كورسەتتى. ولاردا قىتاي باسىنان بار، ازىرلەنىپ كاپيتالى ساتىپ ەلگە، ءبىر جاپون ەكىنشى تۇستىڭ سەستەسىپ بولىسكەن ەلدەر. ەلمەن ءبىر جاپون ءبىر سوعىس ەتۋىن كەپىرىپ بولىپ. ونىڭ ايماعىن كوپ قاتار بولدى. ەبىردەن پايدالى كوپ قارا ءبىر ەرتەمىز دەپ قالىپ شىعىپ، ءبىر ءتۇرى بەرىپ ءبىر جاقتان بىتىم ءبىر قوسىپ. ۇلتتىڭ باسى قولتاسىن كاپيتالىستەر دەگەن شالايتىن قىتاي-سىبىر جۇمىسشىلىقتارى، ءبىرىنىڭ ءبىرىنشى ءجۇر دەپ ءبىر سەپتى دەيىن ءبىر باعىت، جاپانيا امريكا ەلمەن كەم بار كوپتەن بەلگىسىز كەتەدى. قىتاي كەتەتىن ءبىر ەلگە بولىسىپ دەگەندى، جۇر، ونىڭ كەي انگليا مەن جاپونعا سىپىرىپ دەپ قويىپ ول ەكى ءتۇرى ءىس جوق. جاپون قىتاي مەن كورشىلەس ءبىر مەنىڭ بىتىم ارتىقشا بولىپ كىرگەن ەدى، ەگەر ول انگلياعا ارى-ءبىر الىپ.

ۇكىمەتتىڭ قارسى الدى.

(تەلەگرام مەن الىندى.)

16-كۇنى شالقارداعى بارلىق ۇكىمەت ورىندارى، جابايى قالقتار — قىزىل ورداعا كوشىپ بارا جاتقان قازاقستان ۇكىمەتىن قارسى الىپ، قۇرمەت كورسەتتى.

ماماش ۇلى

قازاقستان شارۋاشىلىعى

جالقاۋلىق.

(تورعاي گۋبەرنەسى)

تورعاي گۋبەرنەسىنىڭ دەمى، جار كول ۇيەزدەرىندە بيىل جاۋىن-شاشىن مول جاۋدى. ەگىن مەن شوپ-شالعىن وتكەندە ەگىنشى جەرلەر بولعان جەرلەر بار. ەگىن الا بولاتىن تۇرلەر بار. شوپ شىعىسى جاقسى. ول ورالقى شابىندىق كەم. قىر شوبى (تاۋ) ماشينامەن الىنادى. كەرەمەتىمەن شوپ شىعىسى ءبىر از كەم بولدى. قازاق شارۋالارى ءالى شوپ شاپقان جوق. كەيى جەرلەردە شابىندىق بولمايدى جاتىر. تورۋبەسكى توگەرە تاماقتىگى كەيى ءبىر تازالاپ.

ال ارالاپ شوپ ساتىپ، كورگەندىك تالىق استراعانعا كورىنەدى. سول كەتىپ بەن جورگەندە جالعىز ات كولىك كەتىپكە جار الماي قالادى. وسىندا ارزاق-ءوتىمسىز ۋاعىندا قىستىقتارى ازىق قىلۋى مۇمكىن.

قىس شابىندىق ساتىپ، ورىستاردان شوپ ساتىپ الۋدان قازاق ءالى تۇرعان كورىنبەدى. ايتەسە كەزىندە شوپتىڭ ورىنى قىستا مىنە قالاتىن كورەكەسىن بە؟

كەزبە.

تارى جوق.

ەل ورداداعى ابەتا كولى قارا وزەك بولىستارىندا ەگىن كەتەرىلگەن وزەك بولىستىڭ ءبىر ەكى ازداعان جاعىندا تارى ەگىن مول جوق. ۇقتىشىندا سۋ بولماي سالاتىن تويعا؟ ەندى سۋ كەلە سالىپ بىدى، ەكپەي تارى ۇستەپ زالىعىپ كەتەتىن، تىك قىلادى. سونى مەن بۇل بولىستاردا تارى جوق بولادى.

بۇل ەلدەردىڭ بارلىق ەگىنى، جىلداعىشا ساتىپ كەلسە، تارى 66 پروتسەنت كەلەدى، 65 پروتسەنت ەگىن شىعىپ العانى، قالعان 35 پروتسەنت ەگىن شىعۋ دە جەپ بەرەدى. شاما مەن ارتىقتا بيىل وسى ەلدەر ازىقتى ساتىپ ىشادى.

ع. ق.

بۇرشاق زيانداتتى.

(قىزىل وردا ۋەزى)

ۋەزىندىڭ باس كەزىندە قاتتى داۋىل، بۇرشاق بولىپ، جولەك بولىستىڭ 3،8 اۋىلدارىنداعى كەدەي ديقانداردىڭ ەگىن ورىلىمى ەگىندەرىنىڭ توپىراعىن قوتارىپ جۇلىپ كەتتى. كوبىنىڭ باس پايدالانىشتارىن قيراتتى. ەگىنسىز قالعان كەدەيلەر سالىقتان جەڭىلدىك تۇرۋىن تۇزۋ بولادى، … بەرسىن.

م. پ.

بىزگە زيانى تيەراق.

قىزىل وردا ۋەزى، … اۋداندا شەگىرتكە شابىلسىز كوبەيىپ كەتتى. بىلتىر … بولعان زيىپ … شەگىرتكە مەن كۇرەسۋ كەمەسىنىڭ كۇشى شامالى. بۇل كۇيى مەن بارا بەرسە، ءبيدايى مەن ارپا بيداي تۇرسىن، تارى مەن كۇرىشتەندە قالۋى شامالى بولار.

ۋەزدىڭ اتكوم … شارالاستا كىرىسىپ، كومەسيەگە مولىراق كۇش جۇمسا ەكەن.

ا.

وقۋ - ءبىلىم مايدانىندا.

مەكتەپ سالماقشى

(ادايدان).

ەلىمىز كوشپەلى بولادى. ەل ىشىندە مەكتەپكە ارناپ سالىنعان ءۇي جوق. وقۋعا ەل كوڭىلسىز ەمەس. سوڭعى ازىردە وقۋ جايىندا كىرىسۋلى. بۇدان 600-شاقىرىم شامادا اق قۇدىق دەگەن جەر (سۋق) بار، مۇندا ۇيرا-تۇزدار كىلتە كەلەدى. … ايدان … ىنىن ۇيىمداستىرىپ … سۋ ودان باسقا مەكتەپ سالۋعا قولى قىلىپ، وقۋ بولىمىنە بەلگىرگەن، مەكتەپكە كەرەكتى قارجىنى ءبىتىسپ جاتىر 60-بالا سيارلىق شاعىن شالىپ. بيىلعى وقۋعا ۇلگىرەدى. ءبىراق مۇعالىمدەرمەن وقۋ قۇرالدارى جوق. بۇلاردى ۋەزدىڭ وقۋ بولىمىنەن سۇراماقشى.

ن. ت.

ەل وقۋعا كوڭىلدى

(قىزىل وردا ۋەزى)

… مەكتەپ اشۋ تۋرالى ەلگە شىعىپ سويلەسىپ جۇرمىن. مەكتەپ مۇعالىمىنىڭ ەڭبەگى اقىسىن اۋىرلاپتىن ەل جوق. قالايدا بولسا بالالارىن وقىتقىسى كەلەدى. ءبىراق كەي ءبىر اۋىلداردا ءوز بەتىنشە بالا وقىتىپ جاتقان مولدالار بار ەكەن، ولار: «مەن جاقسى وقىتامىن» دەپ سويلەتۋىن كورىنەدى. اقشا الىپ ارلىز مولدا ەكەنىن، ەل مولدالاردىڭ وقىتۋىنا ەشقانداي تۇتىنۋىن تارىزدى.

كەي ءبىر جەرلەردە ورىستاردا دەپ سەبەپتەپ جۇرگەن مولدالاردا كەزدەسەدى. قىستاۋى، ەل ىشىندە بالا وقىتۋعا مولدا ىزدەتۋ ازداعان جوق. ءبىر كەلسە بىرەۋ وقىعان اقىسى ءبىر يا ءبىر سيىر، يا ءبىر بوت تارى. بۇلاي بەرگەنشە مۇعالىم اقىسىنا دا تولەمەكشى.

مەندىگى جۇمىس اعارتۋ بولىمى ەل … مولدالاردى شاقىرتىپ الىپ، وقىتۋعا جارايتىن-جارامايتىنىن سىناۋ كەرەك. ەگەر جارامايتىن بولسا، وقىتۋلارعا ەلدى الداتپاعان جۇن. بۇل سەكىلدى اقشا قۇمارلاردان تازارتسا، ەلدىڭ مەكتەپ اشۋعا كىرىسۋىنە ءسوز جوق.

ع. ق.

سۇزلاي الما بولعالى. قىتاي ەل بولسىن قاتارعا كىرەمىن دەگەن ەش قايسىسىنا ەرى جوق. ارزان جۇمىسشى كوشى مەن ارزان مالدى پايدالانۋ.

دەگەنمەن ۇكىمەتتىڭ تۇراقتى ساياساتى باسىنان اشىق، جۇمىسشى مەن ەزىلگەن ەلدى ازات قىلۋ. بۇل ساياساتتاردىڭ نەگىزى ءدىنى شەتەلدىك … ەمەس.

جالشى - جارلىلار تۇرمىسى.

قازاقستاندا كەن جۇمىسكەرلەرى ودامىنىڭ 1 - ىنشى سيەزى.

قازاق رەسپۋبليكاسىنداعى كەن جۇمىسكەرلەرى ودامىندا مۇشەسى قازىرىندە 15 مىڭ. «بىراق» «بىر سيەرا» «ىرى» كەن كاسىپتەرىنىڭ قاپتالىنان جۇمىسقا كىرىسكەندىكتەن مەسەلەنى ۇزاق جانا «بىر» قاتار كاسىپ ورىندارىندا مەسەلە، ونىڭ ۇستىنە تاعى وداعا مۇشە قىلىپ الىنىپ كاسىپ جۇلدىزدان ۇلعايىپ ارتادى دەپ البانداعى مەسەلە، ەلكەرلەنە مۇشە مانى كوپ ارتسا كەرەك. جاڭى ودانىڭ 15 - 20 مىڭ مۇشەسى بولۋعا تيىستى.

قازاقستاننىڭ كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ ۇلتى سىياقتى ماعدىنىڭ اياعىندا سيەزگە جينالىپ قازاقستاننىڭ كەلەشەكتەگى بىتىرىپ جۇرگەن كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ باسىن بىرىكتىرىپ، ودان بىلاي كاسىپ تۇزەۋ ۇستىندە «بىر» يكى باسقى مەن قىزمەت ەتۋگە بەت تۇزەدى.

شارۋاشىلىق جاعىنان بولسىن، كاسىپ قوزعالىسى جاعىنان بولسىن، ودانىڭ وتكەن كۇندەگى جۇمىسى تابىستى دەپ ايتۋعا بولادى. كەن كاسىپتەرى كەزىندە الىنعان بولاتىن تاراتىلعان كەمشىلىكتى جويىپ وتىرعان ورىندارى قالىپتاسىپ، وعان قوسىمشا تاعى جەرگىلىكتى مالدارلار كاسىپ دۇكەندەرى جۇرگىزۋگە سەتىل كەتكەن بولىپ قالدى. كاسىپشىلەر وداعىنا جۇمىسشىلەردىڭ كەمشىلىگى كوپ بولىپ كەلدى، الدە كوپ «بىراق» ول كەمشىلىكتەردى سيەز جويۋعا بەت الادى.

ودا مۇشەلەرىنىڭ 50 پروسەنتى جەرگىلىكتى بايىرعى حالىق، ولاردىڭ اراسىندا ستاجى جاعىنان جۇمىسى كوبىرەكتىگى دەلگە بولادى. ودانىڭ 23 وبلىستاعى سايلاۋ مەن ورتالىق قىزمەتكەرلەرىنىڭ 40 پروسەنتى جەرگىلىكتى بايىرعى حالىقتان، ودانىڭ كەزەكتى 1926 ىنشى جىلدىڭ مىندەتتەرىن باستاپ قازاقتا جۇرگىزۋگە ميىز قازاق قىلدى. قازاق كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ مادەنيەت - ياعني، كاسىپ جاعىنان ارتتا قالعاندىقتان، كاسىپكەرى ودانىڭ الدىندا تۇرعان مىقتى جۇمىستارىنىڭ «بىرى» - قازاق جۇمىسكەرلەرىنىڭ مادەنيەتىن ارتتىرۋ، سازان سىزدىمەن جويىلۋ - كاسىپ «بىلىمىن» ارتتىرۋ، ولاردىڭ سەبەبى جەرگىلىكتى ارتتىرۋ بولادى.

جاڭا قىزمەت ساناق شارتتى تۇرىندا ورنالاسقان ورىنداردا «بىرىنشى» قازاق كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ 12 مىڭى 35 «تيىن» كەمشىلىكتى «بىردەڭ» جالعاسىپ، مىندەتتىگىنە بەرىلەتىن جالعاسىن دەۋگە بولادى، ماعدىن 1924 - جىلى وكتيابردە «بۇكىل» قازاقستاندىقى كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ ودانىڭ ورتاشا جالاقىسى 32 سوم 87 «تيىن» مەنسيەر 11 كەمسىدى، ودانىڭ ورتالىق باسقارماسى جانا تەكسەرۋ كەمسيەسى سايلادى؛ سيەزدىڭ قاۋلىلارىن ورىنداۋ مىندەتى ۇيىملارعا جۇكتەلەدى، اربىنا بۇل ۇيىم جەڭەدى.

ودانىڭ مەكەمەلەرى ادىرىسى قوزعاۋ تىزىمتەكتەرىندى سوعىپ الا «بىلۋ» اسىرەسە ودانىڭ اشىلۋلارىن قوعامدىق - ودانىڭ مەكەمەلەرى جۇمىستارىنىڭ بەلسەندى بولۋىنا كەپىل بولادى، بۇل ۇش ماسەلەنى دۇرىس شەشۋ - ودانىڭ جەتەكشى بولعان تىزىمتەكتەرىنىڭ «بىر» مەن بەسەكەسىنە ودانىڭ اراسىنان تاعايىندالعان «تيىستى» تىزىمتەكتەرىندى سوعىپ الا بىلۋدە بولاتىنى.

ريەسەر مەن اتقارۋلارىنىڭ كوبىنەن تولىپ تۇرعان كەن قازىنۋشى زاۋىتتارى تاپتاعى جۇرە الماعانى، جاقىندا الىنعان كەمشىلىك داۋلار «ارتىلى» مەنە سوندىقتان قازاقستاننىڭ حالىق شارۋاشىلىعىنىڭ ورتالىق كەڭەسى مەن ودانىڭ ورتالىق باسقارماسى مەيلىنشە جۇمىلىق رەتىندەگى جانا جۇمىسكەر رەتىندەگى «بىر سيەرا» ماسەلەلەردى «بىرىكتىرىپ» شەشۋگە كەرەك بولىپ وتىر.

كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ جۇمىسسىز جۇرگەندەرى مول بولعاندىقتان، سيەز جۇمىسسىزدارعا جاردەم بەرۋ تۇرىنداعى ماسەلەگە ورتالىق باسقارما مەن وداقتىڭ كامەسيەرىنە تۇسۋعا قاۋلى قىلدى.

كاسىپشىلەر ودانىڭ جۇمىسى مەكەمەلەرى مەن پارتيانىڭ باسشىلىعى ارقاسىندا قازاقستاننىڭ كەن جۇمىسكەرلەرى ۇيدەرىندە جۇكتەلگەن مىندەتتەرىن ورىنداپ شىعادى. ودانىڭ ورتالىق باسقارماسىنىڭ جۇمىسى جەمىستى، ماردىمدى بولۋىنا تىلەكتەسپىز، تابىس «تىلەيمىز»!

ش. شارىپ.

شارا سىن قولداندى كەرەك

(اۋىل ومىرىنەن)

ۇلكەن جولى اۋىلىنا ۇيىنىڭ ۇستىندە جانا جالشى اقشاسىن سۇراپ ايتىپ جالشىلار حالىمىز جارلى قازاقستان ايرىلىپ قايتىپ سۇراپ جەتكىزەدى. سول جارلى جالشىلار بيلىگى جىلى تەڭگەسىنەن تالاي كۇشىن الۋدى بايلار قاراسقان كورىنەدى. بايلاردىڭ مالىن باققان، سوعىسىن ايىرىپ جۇرگەن مەكەمەلەردى كورسەڭ؟ ميىر ماۋىسى سوڭى ناسيحات ەتىپ تەرىس جۇرگەن جالاقشى ايلىقتارىن دە قايسىنا قويىپ تۇرۋ، بۇزاۋ باعىپ جۇرگەن جالاقشى قارا بالالاردى كورسەڭ.

بۇل جىلى مەكتەپ مۇعالىمدەرىنەن بايلاردان الىنعان الىمدارى جوق. تەڭقارىن اسىرالاتىنشا ەمەس.

- نەگە الى جىنالماسادار؟ - دەپ ق.

- الى - اۋىلدا، قۇدايىم شىعادى: تانىمايدى اسىرەپ الىپ ماماندانعان اۋىلدا كورىپ «تاۋەرنىپ» دەمەيدى. ۇيىنىڭ جولىنا كەلسە اۋىلدا الىمدى سول: - «بىر» كەش ... كورى الى ... تۇرعانىنا جۇرە الماعان - دەيدى.

جالشى - جالشىلار دىڭ بەكەمە الىسنان تۇرعان، بايلا مەن شارت قۇلا جالامەپ وتىرعان جالشىلار ۇيىسى جوق. بايلاردا جۇرگەن «الى» بالالاردىڭ وزدەرى دە الىمسىز جۇرەمىز دەيتۇن كورىندى. وقى ايلىقتارىنىڭ الا الماي باستارى بۇرىلىپ الادى دەپ وتىرادى.

- الى - جالشىلار نەبى بۇل الىمدەگى بالالاردىڭ كوبىنە انا «تىلى» ماماندانعان شارا سىن قولداندى «جون» بولا.

جولاۋشى.

تالكەك قىلدى

مۇراتبەك تىلەمبايۇلى دەگەن جىگىت اپەكەسى بولىسى 4 - اۋىلداعى باتىربايدىڭ دەگەنىنە مالاي تۇرعان جالدانادى، باتىربايدىڭ مۇراتقا جالاقىسىن بەرمەي جالاقىسىن سۇراي كەلسە، بۇل جەردەن نەگە شالاسىڭ، دەپ بىلىپ ساباپ، ۇرادى. ۇرعان قۇرالى شوقپارمەن، مۇراتبەك قالاعا بارعالى كەلەدى.

مۇراتبەك بايلار ماقساتىنان ۇلىمدى تالا ماعىنا ساعىنىپ ۇزاق جۇرمەكشى، ماناپتارىنىڭ مەكەمەسىندەگى تورە الاقاندىرى بولىپ جىنالعان جالشى، «تالكەك» قىلىپ ساعان ساندىقتى مەن مەكەمەلەرىنە بارمەنەن ارىز بەرىپ وتىرىپ «جون» سالعان.

تىلشى.

پارتيا تۇرمىسى.

بولىستىق پارتيا كانپەرەنسياسى.

(تەمىر وردا ۋيەزى)

ۋيەزدىڭ 6 - ىن كۇنى شيەلى اۋدانىنداعى پارتيا كانپەرەنسياسى اشىلدى. كانپەرەنسياعا ۇيەزدىك شيەلى، ۇزىن اۋدانى بولىستىق ۇيىمدار، ەلكەرلىك بولىستاردان، جاڭا ۇيىمدار قۇرامىندا ۇسىنىلعان سەبەپ جاناعى جۇمىسكەرلەردەن وكىل كەلدى. وكىلدەردىڭ جالپى سانى 55 ادام.

كانپەرەنسيادا ۇزاق كوكتەمگى ۇلگىسىنە ۇقسانىپ شىققان ماعلۇمات پارتيا كانفيرەنسياسى. تالاس پەن ديبان شارۋا ماسەلەسى، حالىق جۇمىسى بولادى. بۇل تۋرالى تولىق تۇسىنىك بەرىلدى. «بىز» الىپ سويلەي، ەل كەمشىلىكتەرىنىڭ ۇلگىسى، ەل اراسىندا شىققان وكىمەت ادامدارىنىڭ جولسىز سەنىمى تاعى تۋرالى «بىز» سويلەگەندەر كوپ بولادى. ار ماسەلە تۋرالى ارناۋلى قاۋلىلار شىعارىلادى.

جيىلىستا شىلالدەگى جاڭادان ۇيىمدار: مەكتەپ كەشكى جۇرتشىلىقتىڭ سەنە پارتيادان كەلمەگەنگە جاڭادان دەپ، دەپ جازىلعان تەمىر تۇر سايلادى.

كانپەرەنسيا ەكى كۇنگە سوزىلدى.

بايمۇرات ۇلى.

تىلشىلەردىڭ ەسىندە بولسىن

ەل اراسىنان جازىپ جۇرگەنگە تىلشى بولىپ جۇرگەن اداملاردىڭ كوبى تىلشىلىك تىزىمىنە الىنباعان. ەلى ۇيرەنبەي. رەسمي باسپا ماقالا ەدىتور - سوڭىرى بالا سوزگە ارالاسىپ، «بىز» جازىپ كورسەتتىك. ونىڭ ۇيىندە قاراشاسى ادەپ تىلشىلەردىڭ كوبىنىڭ ۇيىنەن ارىلىپ جەتپەگەن. ەل اراسىنداعى وقىعالاردى جازعانىن كوبىنە جالعان جاسىن الادى. بەرەزدى اسىرەسە جانادان قوعادان بولعان ازعانى تۋرالى كوزدەرى تۇر باتىلدىق جىگىتتىك قيالى قىلماي، «بىر» اسپان تۇرعان مەن ەكى سوعىس الىبى جوق. كەلگەن ەرەكشەلىكتى قىرعىز بولادى. كەلگەن سوزدەردى تەكسەرىپ ماقۇلدادى الۋ، رەنجىپ لايىق ەمەس، قالامىز - باسپاسىنىڭ ماقسىتى. جاقسىلار جەتپەي تولىق ورىنداپ «بىز» سوزدەردى قىستاۋمەن تاسىلدى، وكىلى ىلاۋىن تىلشىلەرگە بولادى.

شارۋاشىلىق جۇمىسى، ودنۇ بىلىم، پارتيا جۇمىسى ەل اراسىندا جوق ەمەس. «بىراق» تۇتىنۋ وزىندا «بىر» اشقان پارتيا ۇيىمدارى بار. ۇيىم كوكتەمى ەلىپ سەكە كىرىسىپ جاتىر. تاعى سول مەكەمەلەر ستاجى جانادان باسقالعانعا تۇرعان تىلشىلەر از ەمەس، جەرگىلىكتى تىلشىلەر وسىنىڭ جايىن كورىپ، جازىپ وتىر. سىندەن سەبەبىنە ەكى كۇننىڭ بىرىندە ارالاسىپ وتىر. جولدامادان ولاردىڭ ستاجى بىلگى سەبەبىن باسپا «بىز» جۇزىندە جاريالاپ وتىرسا، قولايسىز جەرلەرىن كورسەتىپ كەرەك. سول تولىقسىزدىقتاردى جويىپ، تۇزەتۋ، رەتتەۋ وي كورسەتكەن كەرەك.

تىلشىلەرگە ۇسىنىلاتىن نوساۋلار:

1) وقيعالى «بىر» جاقتى قىلماي، ماقۇلدىمىز، سىن قىلىپ سوزىرمەڭىز.

2) ايرىقشا شارۋاشىلىق، ودنۇ - «بىلىم»، پارتيا جۇمىستارى تۋرالى كوبىرەك جازىپ، ەل تۇرمىسىن تولىق سۋرەتتەپ وتىرىڭىز.

بۇل تىلشىلەردىڭ ەسىندە بولسىن.

م.

ۋاقىتشا

قۇتتى بولسىن!

قۇتتى بولسىن قالامىڭ!
ەڭبەكشى ەل اماڭ.
كوتەرىپ تەمىر جالاۋىن،
قارسى الدى كەلدى جىلى...
تۇسكەرمەدە ۋاردا،
تەمىر تۇزۋ ەسكى...
بايلار مەن ..مىرزالار موللالار،
الدا بەرمەك كەمسىن.
مانادا ...
...
ورتامىزداڭ ورنى دەپ
ورنالاتىن تۇسىڭىز،
كەم ... دەپ
بىزدەر سونىڭ ...
قالىما قان.

قۇرىلىسشى كۇن!

قىس باسىنا ... تەمىر جالاۋ كۇن تەمىر... «بىر» جولدارىنىڭ ارامىزعا كوتەرگەن تەمىر جالاۋلار «تەمىرلى» جۇرتتىڭ ... شەتىن الا قالعاندىقتان... ... كورە قازاق جۇمىسكەرلەرى ... قىرى جانا ... باستادى... «بىرىمەن» «بىرى» ...

مۇزبەكە وقىدى. مۇ كەمى كۇيىندە لەسىندە تالىك تارلىقتى ...

ستاناۋدىڭ ... تۇرلان تەمىرلىكتىڭ قالىپ كوتەرىلگەن تۇزۋ ... 5 جاراسدا جالقاپ باردى... قالى جۇرت الم تەڭ كوتەرىپ ... تۇزۋ ... سويلەدى.

مۇزبەكە قۇرالىس كۇيىن نارتى جالى پيولەرلەر ... :

- جاساسىن قازاقستان ودنىڭى!
- جاساسىن ورتاشىلار بارىمى!

جۇمىسشى كەلگەن «بىر» جىلى ...مۇز بەرەدى، بۇل قازاقستان اتقارۋ كامەسيەتىنىڭ «تۇزۋ ... » جولداس ...

...

قالىق تۇسىنى ... جىل تەمىرعان دى...

قازاقتاڭ تەمىرلىگەن جۇمىسكەرلەردەن ارالاسقا كورسەتەتىن «بىز»:

- كوزىمىز مەكەمەدى جىلى جەكەمەن.
- ۇزىندە جۇمىسكەر دەگەنى.
- كوبەن كۇنكەن ... كەتپەيمىز كەلىپ وراسى الا.

شىنا تۇرعان «بىر» كەمى قازاقشىلى تۇرا ... تۇرا الدى. دار بالا ... :

- الدا جاڭادان ... كەلدى دەپ كەم ... ... سەنىم جاقتىرماي بۇلانى. ... «بىر» كونكى قۇن ... قالىپتان تۇزالدى، كۇن، بالالار ... دى.

م.

تىلشىلەرىمىزدەن كەلگەن قاتتار.

بولىستىق كەڭەس

(ۇوستاناي گۇبەرنەسىنەن)

كول باسىنداعى 4-5 ۇيدا جاتقاناي بەرگەنبە، كوليدىڭ ەسىندەگى ۇيلەردىڭ ۇستى جامىلعان، بىر شالعادي اق ۇي كورىنەدى. شەتكى ۇيدەن بولىستىق كەڭەسىن سۇراپ ەدىك.

- انا تۇرعان اق ۇي- دەدى.
- بولىستىق كەڭەسى، الدە بولىستىڭ ۇيى مە؟
- ۇيىندە، كەڭسەسىندە سول.

ۇي سىرتىندا كەلىپ تۇسە قالدىق. ۇيىنە كىرگەن جوق، 3- ايلى ۇتىر ەكەن. سارى جايىندا تۇرىپ كورىپ سالدى. ۇي ىشىندە ەكى ۇش كەرەۋەت تۇر. تورىندا جيىلعان جۇك. ەسىكتە شەبەر بارعان، ۇلكەن جاق بۇرىشتا ەبەرشەكتە، جانىندا بىر ۇستەل، بىر ورىندىق.

جەرىندە ەشكىرەتتى الەمدار كەرەگە تاقاۋلى تۇر...

6-قارىس قارا جاياۋلى ۇستىندە جىبىرىپ جايىلعان تىسىز ۇيا باستادى!..

كەڭسە ادامدارىنىڭ قايدا ەكەنىن سۇراي باستادىم:

- بەرىۋدەرى جەلدە، ايلا كەتتى... بولىستىڭ ۇيى، سارى كولدەن كەلگەن بىر تۇرعا بار دەدى، جۇرتى الىپ كەتتى، ۇزىن كەلەر-دەدى.

تال تۇسكە كەلگەن ادام كەتكەنشە شىعىپ كۇتىپ، اشىپ قاراپ وتىردىم. ورتەگەلە تاعىدا ەبدەن تامىر، كۇتكەنەن، بولىستىق كەڭەس ىسشىلەرىنىڭ ەشبىرى بولما قويدى.

بۇل تالىپقالىپ بولىستىق كەڭەسى ەدى...

جولاۋشى.

جەرسىز جىلاپ وتىر.

(قىزىل وردا ۋەزى)

الەمەك بولىسىنىڭ 5-اۋىل ادامدارى ۇشكەن جىلدارى اتاعىنان جىلى شۇبىرىپ كەتكەن بولار. ارتىنان، تۇقىمداقتا ايدالعان سولى، جۇرت جايىن قۇما باسىپ قالدى. 5 - اۋىلدارى جايىندا، بۇقاباس دەگەن ەكى اتالىق ۇيلى 60 - ۇيلەپ جىبەرىپ، بىر اۋىلداي ەلدىڭ جايىلىپ جۇرگەن جەرىنىڭ ەڭ قۇيرىقتارىن بىلەدەدى.

23-24 جىلدارى شۇبىرىپ كەتكەن ەلدەردىڭ باسقالارى دا جيىلادى. بىراق، ۇيىر بالعان 80 ۇي، بىر جۇگىن ەكلگەن ەلدىڭ ۇز جەرلەرىن ۇزدەرلە بەرمەيدى. اعايىندار بوي، ۇلدەي قۋماسپ دەپ جاڭا كەلگەندەر شەت - جاعالاپ جەردەن ۇيالاتۇعا كىرىستى، 80 ۇيدى باستاپ جۇرگەن تۇرعىستىڭ جانا بەلگىلەمى جاس بولىپ، بۇلاردى ايداي شىعادى.

تارتقان كەمىلەر نە قىلارعا بىلەمى؟ قالاقى اتقارۋ كامىتەتىنە مۇڭدى شاعىپ ارىز بەرەدى. اتقارۋ كامىتەتى قوسشى ۇيەنا بۇيىرىق بەرىپ، ەسەپتى الداۋ تۇسىن ماكسىمەلەرنەن كەمەشە ماقالاپ: جەر بولىسىنەن كەلگەن باي مادىن ۇلى، تەكە باي ۇلى دىن قوسقاي ۇلى بولىسپەن اداسقان.

جانايىل ۇلى بۇل ىستىڭ تابارلاسىپ جەر - جەزۋ بولىسىنىڭ باستىعى كوتىبار ۇلىنا كەلىپ، داتتىن ۇلىن جىبەرە، دەپ ارتىنىش ايتادى. جانايىل ۇلىنىڭ ارتىنىشىن جاپالدى. شەشۋگە كوزىلەر ۇلىنىڭ ۇزى شىعادى. ەكى ەلدىڭ باسىن قوسىپ، 70 - ۇيگە كەدەيگە 10 - بوت تارىنىڭ ورنىن بەرىپ ەدى، كەدەيلەر الادى.

اۋىرىندا ەمەس جانايىل ۇلىنىڭ پايداسىنا شەشىلىپ تۇر. 70- ۇي كەدەي جەرسىز جىلاپ وتىر.

تىلەك قولاق.

ورىكەندەيمىن دەدى.

(دەمەيتى)

بوزدەسرتي بولىسىندا 24 - جىلى بولىستىق ۇيىم دۇكەنى اشىلىپ ەدى. العاشقى تورت ايدىڭ ىشىندە جۇمىستارى ونشا ىلگەرى باسپاعان. ىسشىلەرىنىڭ جالپى جينالىسى بولىپ ەسەپ العاندا 250 سومداي پايدا كورىندى. ىسشى سانىندا ونشا وسە قويماعان.

جينالىس ۇلى - بال ىستامى ادامنىڭ قولايسىزدىعىنان دەپ تاۋىپ، ۇيىمدى باسقارۋعا جاقادان ادام سايلاپ تارقاپ ەدى. سوڭعى ەكى ايدىڭ ىشىندە ىسىنىڭ ورىكەندەگەنى كورىنىپ تۇر. ىسشىلەر سانى 230-عا تولىپتى. جالپى ەلدىڭ ۇيىم دۇكەنىنە كوز قاراسى جاقسى.

توقسان ۇلى.

قاسقىر ورگىزاتۇن ەمەس.

(بوكەي)

قارا كول بولىسى، تارىن قۇم دەگەن جەردە قاسقىر قالىڭ بولىپ، ەلدىڭ مالىن شىعىنداپ بارادى. بۇزاۋلايىن دەپ تۇرعان كەدەيلەردىڭ جالعىز-جارىم سيىرىن الدە نەشە رەت جارىپ تاستادى. جەگەن مالدىڭ ەسەبى جوق. جىلقىلار ىشىندە جۇدىرىق، جۇت جەتى اعايىندى

دەگەن سەز ورىندالىپ، ادال ۇزى بولىپ تۇر.

ەلدە قاسقىردى قۋىپ سوعارلىق، اتىپ جىعارلىق، وق-دارى جوق. تۇبىندە جۇعارى شارۋا مەكەمەلەرى كورىنىڭ قىرىن سالماسا، قيىن بولا-تۇعىن كورىنەدى.

ق. د.

***

(گۇرىپ ۋەزىنەن)

وسى كەزدە، ەل ىشىندە، داعىلى جولدان ايناداي كەلە جاتقان كەسەپ باقسىلىق ەكەن.

ەولدالاردىڭ بىر قاتارى پيشانى قاسىعا سالىپ، باقسىلىققا ايناسقان كورىنەدى باقسىلىق كەسىبى ورىكەندەۋلى. گۇرىپ ۋەزى، قىزىلقۇعا بولىسى 11- نشى اۋىلدا ايجارىق بەكىمبەت بالاسى دەگەن باقسى بار. وسى كىسى ازعانا ۋاقىتتىڭ ىشىندە كوشىرمەدەن وڭداپ

قوي جىناعان، ادسكە ايدان جىنىلگەن ەلدىڭ اۋرۋ بولسا، تەرىلدى كوشىرمەدەن دەيدى ەكەن. بۇل ەلدىڭ كوزىنىڭ كورگەنى، باسقا باقسىلاردا وسىلاي بولسا، كەرەك.

باقسىلاردىڭ بۇل ىسىنىڭ دەن ساۋلىققا، مال شارۋاسىندا ۋاكەن زيان ەكەنىن جەرگىلىكتى قالىڭ ىسلەرى ەسكەرىپ، تىيۋ سالۋى كەرەك ەمەس پە؟

ادەمى.

قىزىل وردا ماڭىندا.

بالاسىن ولتىرگەن.

قىزىل وردا ۋەزى، الەمەك بولىسى، 6 - اۋىل قالقان زىبەتباي ۇلى دەگەننىڭ ايەلى كۇن بيەسى، ايلعان دەگەن اماسى بىر تەشەۋ ۋلارمەن قوسىلىپ ايدىراپ الادى. الۋشىلار بىشان بەلە تۇرىپ ەسىن ۇلى دەگەن بايعا قاتىنى 10-قارالعا الىپ قاشى بولادى. ەبىراي، تۇرىپ ەسىن ۇلى، قاتىنىنىڭ بالاسى بارىن مەزىپ ايتيدى. ۇۋلار ۋالادان قاشىلاتۇن بولعان سوڭ قاتىن مەن اقىلداسىپ، جاڭا تۋعان ەمىدەگى بالاسى ەرۋعا تونشەتىپ ولتىرەدى. تۇرىپ ەسىن ۇلى قاتىنى الىپ، 10-قارالى تولەيدى.

بۇل وقيعادا قاتىننىڭ الەشىسى قابىرلانىپ، 6 - اۋىل كەڭەسىنە بىلدىرەدى. ەمىس قىزىل وردا ۋەزىنىڭ 2 - اۋدانىنا تاپسىرىلادى.

ج.

قۇربان ايتتىڭ بالاسى.

تەرەڭ وزەك، جالاعاش ستانسىسى لۋاسىندا داريانىڭ ەكى جاعىندا وتىرا-تۇن ەكى اۋىل ايتتاس بولادى. وايتتىڭ ەتىنە، كوكپار ىدان قورقالىپ، دەپ 20-30 ادام اتتارىمەن ەبىر كەشكىسى قايعىدا الاسپەستارماسىپ ەمدى دار باسىنىڭ

ورتاسىنا بارا جەرگەندە، تايپى باتىپ كەتەدى. ەۋزىنا باتقانداردىڭ جاسىنارى، قاتىن بالا-لارى شىعارىپ الامىز دەپ جۇگىرىپ ۋەزدەرى كەتە جاردادى. جالقاۋلاردىڭ كوبى انقا جاسىپ شىعىپ، 4 - ادام، 6 - ات تۇنشىعىپ كەتەدى.

ج.

ەت قىمباتتادى.

قىزىل وردادا ەتتەن ادام كوبىرەك كەلگەن سايىن سۋدەگەرلەردىڭ ارانى اشىلىپ بارادى. قاساپشىلار مالدى شارۋاشىدان ارزان السادا ەتتى ەكى باسىنا سالادى. كوبىنە مالدى مويىنداي، ەسكى ەتتەرىن ساتۋعا شىعارادى. مالدى ادامداردىڭ ەش تارمەسى كەمەتۇن دەمى، ەل موربىسپ السادا ۋايىدى مرى، كەرىپش زاۋىتىنداعى جۇمىسكەرلەر مەن قالاداعى شارۋالارعا ونە لزار تيىپ تۇر. ۇكىمەت ەتكە نەگىزگى ەلسىن بەلگىلى قويۋلى جون بولار ەدى.

ا.

ۋاقىتشا شىعارۋشى: مايلى ۇلى بەيسەمبەت
Вр. Редактор: Б. МАЙЛИН.

г. Кзыл Орда тип. Казгосиздата.
Узкн. Глав. № 50 Тир. 7000 Экз.

«تىلشى - اگەنتتەرىمىز گازەت الۋ-شىلاردىڭ ادرەسىن، پاتاقا جىبەرگەندە باسقارما تىزبەگەرلەردىڭ جىبەرلەدىڭ اتتا ارتاپ جىبەرۋدى ۇمىتپەۋگە تاپ جىبەرگەن كەسىبىسى باسقارمادا بولماي قالسا، ادرەس تەرىنە گازەت جىبەرىلمەي قالۋى مۇمكىن. سونىنداعى تۇزۋ باسقارماعا جىبەرسىن.

«جاس قايرات»
باسقارماسى جۇمىسقا كىرىستى.
گازەتكە جازىلۋ شىلدە كانتوردا الىنادى.
ادرەس: «ەڭبەك شى قازاق» باسقارماسىنىڭ ۋيىندە.

قازاقستان جەر سۋ كەمەسيەتىنىڭ اكىمشىلىك اقشا مەكەمەسى

قولاقتاندىرادى:

ۋەلدىڭ 5 نەن باستاپ جاڭا استانا قىزىل ورداعا جۇمىسقا كىرىسىپ، سولتۇستىكتەن جەر - سۋ كەمەسەرىنە تىنە جىبەرىلەتۇن قات قابارلاردىڭ قىزىل ورداعا جىبەرىلۋىن سۇرايدى.

نۇراعى: قىزىل وردادا كارل ماركس كوشەسىندە، ەسكى پوشتانىڭ ۇيى.

قازاقستان جەر سۋ كەمەسيەتىنىڭ اكىمشىلىك اقشا مەكەمەسىن باسقارۋشى: گرۇزو.

پاتەر ىزدەيمىن.

قازا، جارىق بىر بولمەلى ۇي كەرەك. باسىندا كەلىسۋگە بولادى.

ادرەسىم «ەڭبەك شى قازاق» باسقارماسىندا.

جوعالعان داكۋمەنتتەر:

1) ىز بالقان تاجىباي ۇلىنىڭ 377737-نومىرلى پارتيا بيلەتى.
2) اتەمەك ادىبەك ۇلىنىڭ 2826 - نومىرلى پارتيا بيلەتى مەن قازاقستان الىنعان مەشىم قاعازى، تا ۋسەدەندىك بيلەتى.
3) اتەمەك اسا جۇسىپ ۇلىنىڭ تورعاي ۋەزى، سارى تورعاي بولىسىنىڭ اتقومنان الىن جاسى تۋرالى قاعازى.
4) بەكىرگەن ۇلىنىڭ ەشونەنان الىن كارتوشكاسى.
5) كەراتقى ۇلى گرىگوريەۆتىڭ كامەتەتىلەر وداعىنان الىن 1457 نومىرلى بيلەتى.
6) مارك وزەن ۇلى ياكوپەتتىڭ پالتارىدا سكي اسكەر كەمەسەرياتىنان الىن 101 - نومىرلى كۋالىگى.
7) كوزىبەك ۇلى نىكولاننىڭ كالوميتەسكى تەمىر جولدان الىن 26711 نومىرلى بيلەتى.
8) مۇرالباي ۇلى بەك قالا كەسىپشىلەر وداعىنان الىن 760 - نومىرلى مۇشەلىك بيلەتى.
9) ياقاي ۇلىنىڭ جانتار ۋىيمىنان الىن 158 - نومىرلى مۇشەلىك بيلەتى.
بۇلار دا كوميتەگە ەسەپتەلمەيدى.

قولاقتاندىرۋ.

مەملەكەت بانكەسى.

قىزىل وردا قالاسىندا، لەنين كوشەسىندە، بۇرىنعى كارل ماركس اتىندا اشىلعان بىرىنشى باسقىش مەكتەپ تۇرعان ۇيدە.

ەرتەڭگى ساعات 8 دەن تۇستەگى ساعات 12 - گە دەيىن مەملەكەتتىڭ بانكە تۇۋرالى ۋستانعان ەرەجەلەر بويىنشا جۇمىس ىستەيدى.

مەيرام كۇندەرىنەن الدىڭعى كۇندەردە جۇمىس ۋاقىتتان جارلى ساعات ەرتە توقتايدى.

بەلە ۋشى ورنىندا كىرپىچنيكوۆ.
باسقارۋشى ورنىندا كالدۋچەنكو.